

Archeo-rapport 81

Het archeologisch vooronderzoek aan de Stationsstraat te Lanaken

Archeo-rapport 81

Het archeologisch vooronderzoek aan de Stationsstraat te Lanaken

Colofon

Archeo-rapport 81 Het archeologisch vooronderzoek aan de Stationsstraat te Lanaken

Opdrachtgever:	Gemeente Lanaken Krinkels Landscape NV
Projectleiding:	Maarten Smeets
Uitvoering veldwerk:	Sophie Rooms Ludo Fockedey
Auteurs:	Ludo Fockedey Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (behalve figuren 1 t.e.m. 7)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2011, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve gegevens

Naam site:	Stationsstraat
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Lanaken
Deelgemeente:	Lanaken
Adres:	Stationsstraat
Kadastrale gegevens:	Afdeling 1, Sectie D, perceel 1144a
Projectcode:	2011-331
Opdrachtgever:	Gemeente Lanaken, Jan Rosierlaan 1, 3620 Lanaken Krinkels Landscape NV, Oudemanstraat 11, 1840 Londerzeel
Vergunningsnummer:	2011-331
Naam aanvrager:	Sophie Rooms
Aanvraagdatum:	5 september 2011

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1: Inleiding en situering	p. 2
Hoofdstuk 2: Bodemkundige aspecten	p. 4
2.1. Fysiografie	p. 4
2.1.1. Lokale topografie en hydrografie	p. 4
2.1.2. Algemene geologische opbouw	p. 4
2.2. Bodemeenheden rond de site en hun eigenschappen	p. 5
2.3. Bodemgenese en terreinwaarnemingen	p. 6
Hoofdstuk 3: Besluit	p. 12
Bijlagen	p. 13
Bijlage 1: Profielbeschrijvingen	p. 14

Hoofdstuk 1 Inleiding en situering

Naar aanleiding van de aanleg van een kunstgrassportveld, gelegen aan de Stationsstraat te Lanaken, werd door Onroerend Erfgoed en ZOLAD+ een archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven opgelegd. Het te onderzoeken gebied is ongeveer 0,77 ha groot. Het onderzoek werd door de firma Krinkels Landscapes NV, de hoofdaannemer voor de aanleg van het sportveld, toevertrouwd aan Studiebureau Archeologie bvba en werd uitgevoerd op 6 oktober 2011.

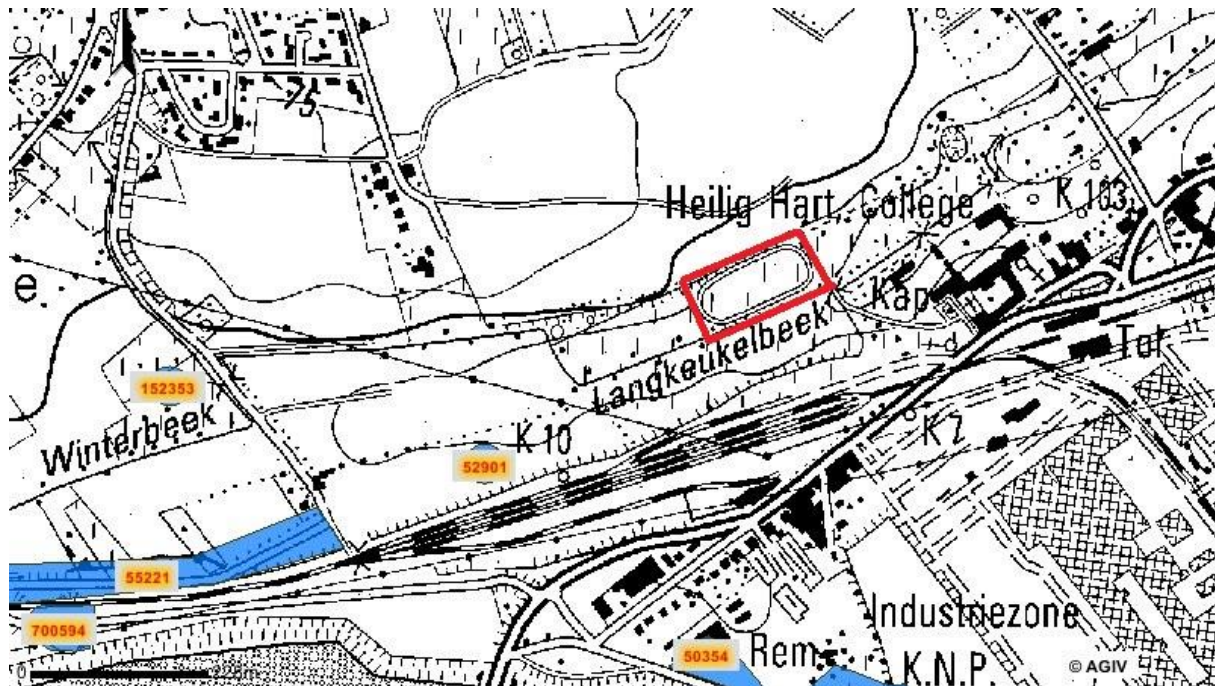

Fig. 1: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied.

Op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (fig. 1) zijn in de nabijheid van het projectgebied vijf vindplaatsen weergegeven. De dichtst bij gelegen site is CAI 52901, de vindplaats van enkele kogels uit de tweede wereldoorlog. CAI 50354 is de locatie waar in 1984 twee grote gebouwen uit het vroeg-neolithicum werden opgegraven.

Bij een prospectie werden Romeinse dakpannen gevonden (CAI 152353) en CAI 55221 is de locatie van een vondsmelding van een pre-Romeins graf (pot met beenderresten). CAI 700594 is een volmiddeleeuwse motte.

De Ferrariskaart (1771-1778) toont voor het projectgebied een open landschap met weiden langs de beek (fig. 2). De Atlas der buurtwegen (1843-1845) geeft een grotendeels ongewijzigd beeld ten opzichte van de Ferrariskaart (fig. 3). Op de kaart is Molenbeek duidelijk weergegeven.

Fig. 2: Uittreksel uit de Ferrariskaart.

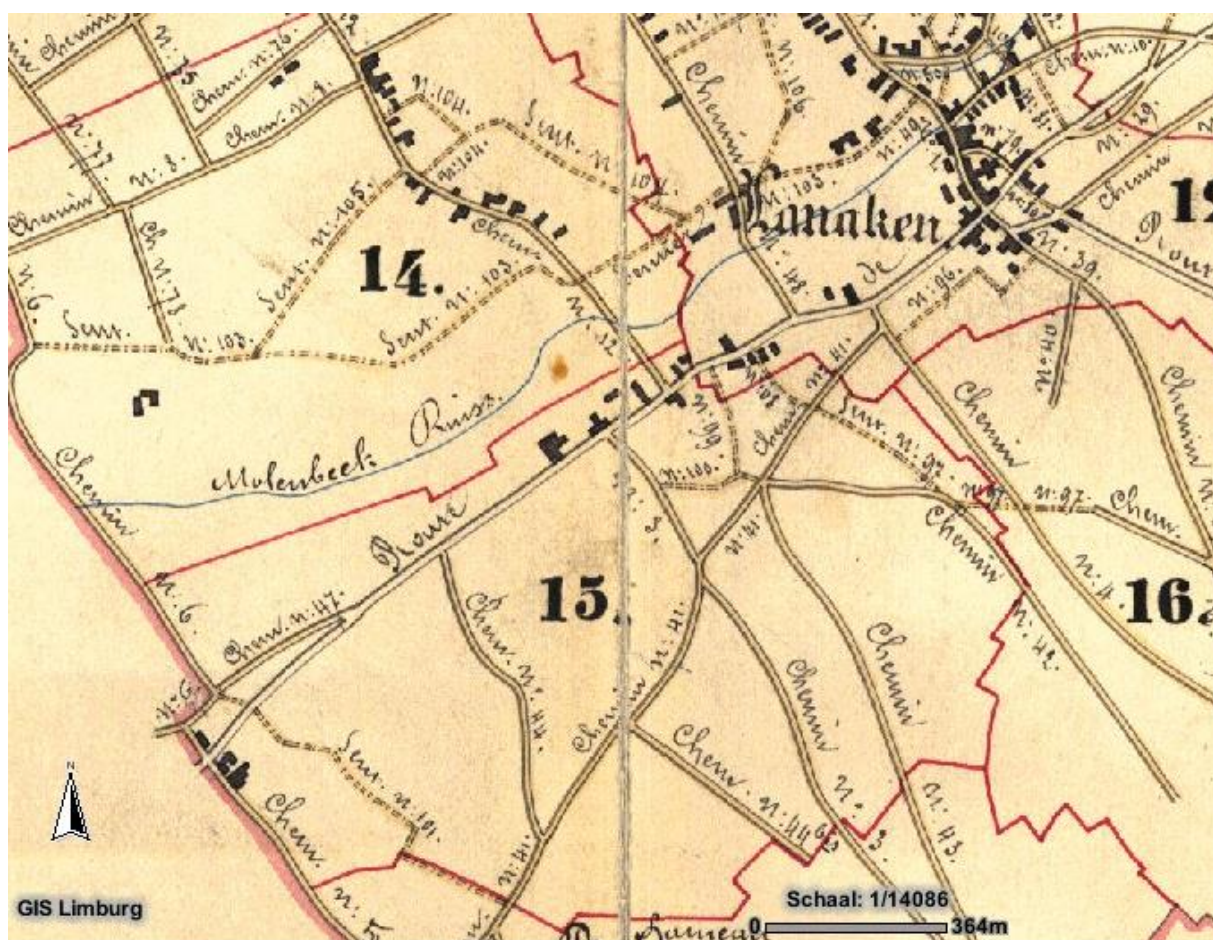

Fig. 3: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen.

Hoofdstuk 2 Bodemkundige aspecten¹

2.1 Fysiografie

2.1.1 Lokale topografie en hydrografie

Het onderzoeksgebied is gelegen op een hoogte van 68,5 m TAW². Het terrein is vlak door menselijk ingrijpen als gevolg van het aanleggen van een atletiekpiste (fig. 4) (1) die nu niet meer in gebruik is en ook niet meer zichtbaar is. De afwatering gebeurt naar het zuidwesten door de zuidelijk gelegen Langkeukelbeek. Deze behoort tot het Maasbekken³.

Fig. 4: Topografie en hydrografie rond het aangeduide onderzoeksgebied⁴.

2.1.2 Algemene geologische opbouw⁵

De overzichtskaart (fig. 5) toont dat het projectgebied ligt in de Zandleemstreek, dit is de overgangszone van het Kempens Plateau, bedekt met zandige afzettingen, naar de Haspengouwse Leemstreek.

¹ Baeyens L. 1968: *Bodemkaart van België, Verklarende tekst bij het kaartblad Veldwezelt 93 E & Neerharen 94 W*, I.W.O.N.L..

Baeyens L., Duerinckx J., Reynders T. & Crabbé F. 1965: *Kaartblad Veldwezelt 93 E & Neerharen 94 W*.

Van Ranst E. & SysC. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*.

² Volgens het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/dhm/>

³ Volgens de Vlaamse Hydrografische Atlas, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha/>

⁴ Fysiografisch beeld volgens de Vlaamse Hydrografische Atlas, <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha/>

⁵ Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Veldwezelt 93 E & Neerharen 94 W, 12-13.

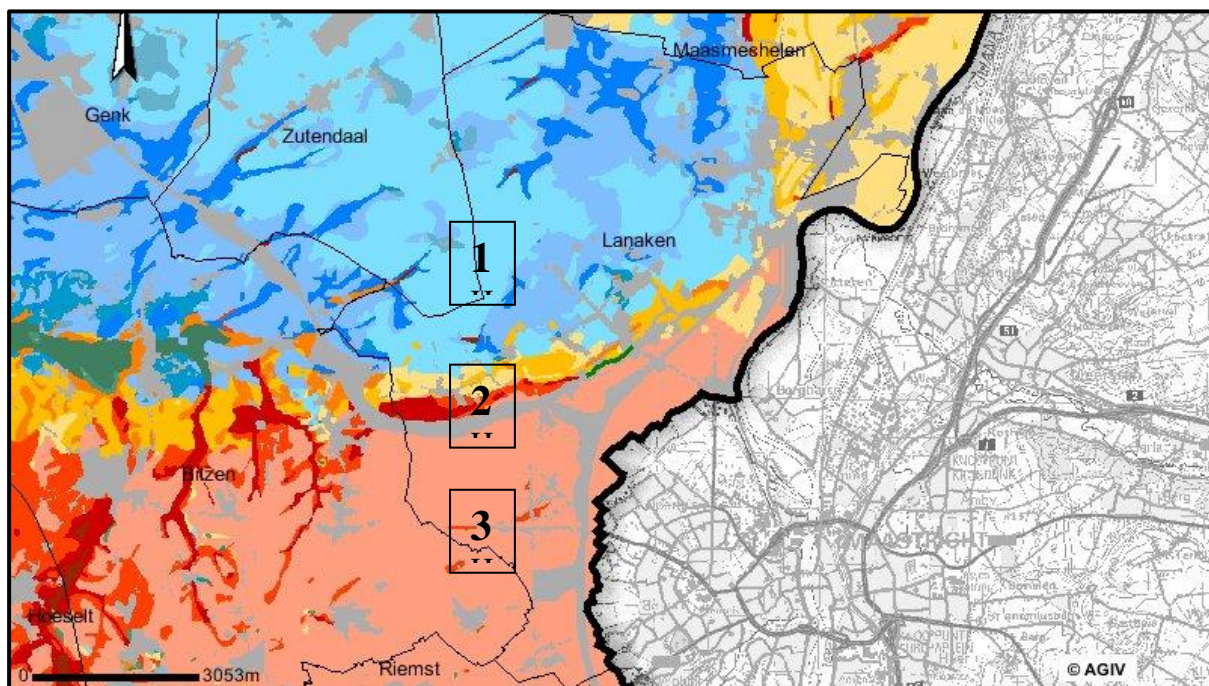

Fig. 5: Overzichtskartaal met de overgangszone, bestaande uit (licht)-zandleem (2), van de zandige bodems (1) naar de leembodems (3).

De ondergrond van het Kempens plateau wordt gevormd door het Rupeliaan dat bestaat uit zandige en kleiige sedimenten, die bedekt zijn door grintlagen afkomstig van de Maas uit de Mindelijstijd. Het Hoogplateau is op de meeste plaatsen bedekt met zandige sedimenten.

De ondergrond van de Haspengouwse Leemstreek bestaat hoofdzakelijk uit Tongeriaan en in de zuidwestelijke hoek uit Bolderiaan. Het Tongeriaan is bedekt met een niveo-eolisch leem.

2.2 Bodemeenheden rond de site en hun eigenschappen

Het projectgebied ligt op zandleemgrond (L) (fig. 6). De gronden in kwestie behoren tot de valleigronden. De gronden op zandleem hebben een granulometrische samenstelling die verschilt volgens de ligging ten opzichte van de omringende bodems. In de nabijheid van zandgronden is het zandgehalte hoger, in de nabijheid van de leemgronden is het leemgehalte hoger.

Ldp zijn matig gleyige gronden op zandleem. Er bestaan twee fasen, namelijk een diepe fase (>125 cm) en een fase met een begraven textuur B horizont op matige diepte (80-125 cm).

In profiel zijn het hydromorfe colluviale bodems zonder profielontwikkeling. De grijze Ap horizont rust op een bleek grijsbruine C₁ horizont, die tussen 50 en 80 cm diepte overgaat tot een sterk roestige Cg horizont (of eventueel B'₂tg : begraven textuur B horizont).

De bodems zijn iets te nat voor akkerbouw. Door kunstmatige drainering wordt dit probleem grotendeels verholpen⁶.

⁶ Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Veldwezelt 93 E & Neerharen 94 W, 83.

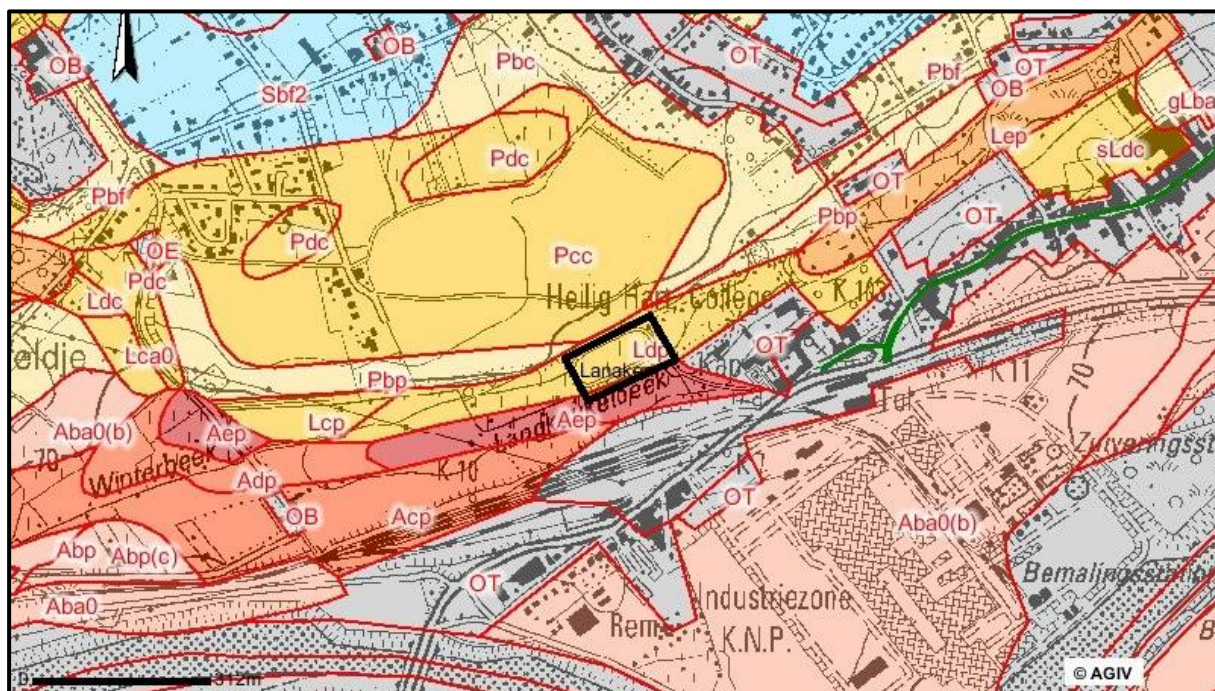

Fig. 6: Overzicht van het bodemlandschap met aanduiding van het onderzoeksgebied⁷.

3. Bodemgenese en terreinwaarnemingen

De profielontwikkeling drukt in essentie de bodemgenese uit. In alle sedimenten die gedurende voldoende tijd de invloed van de bodemvormende factoren hebben ondergaan, vormen zich horizonten met bepaalde morfologische kenmerken.

De Ldp bodems hebben geen profielontwikkeling (..p). De redenen waarom er geen profielontwikkeling plaatsgevonden heeft, kunnen van allerlei aard zijn. In dit geval zou het kunnen gaan om jonge colluviale sedimenten, waarbij de horizontopeenvolging A – Cg – G is⁸.

De terreinwaarnemingen geven een veel minder duidelijk beeld.

Bij het eerste referentieprofiel speelt de ligging een grote rol. Dit profiel ligt een tiental meter van een talud (fig. 8 en 9). Deze talud verklaart ook de scherpe begrenzing die op de bodemkaart voorkomt op de overgang van de Pcc naar de Ldp bodemeenheden (fig. 7 (1)).

⁷ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

⁸ Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Veldwezelt 93 E & Neerharen 94 W, 26.

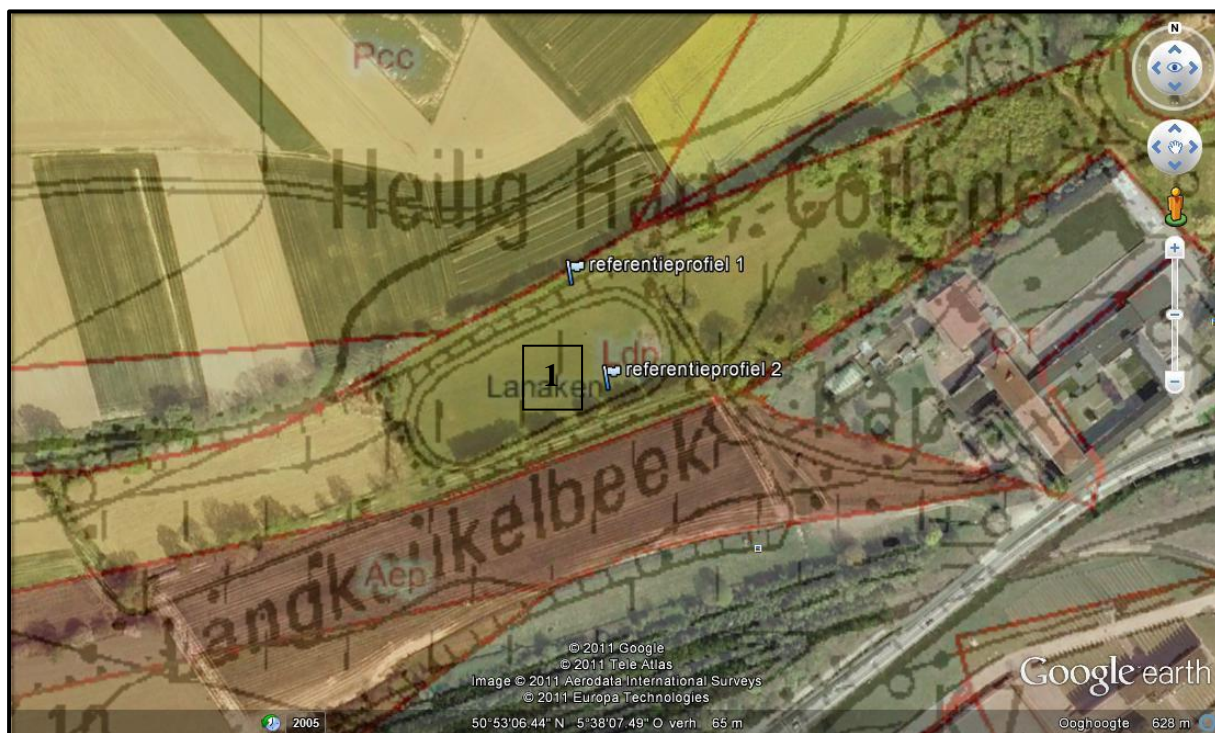

Fig. 7: Lokalisering van de referentieprofielen gelegen aan de Langkeukelbeek.

Fig. 8: Zicht op de talud (1) met het referentieprofiel op de voorgrond (2) en meetlint (3) op de achtergrond.

Fig. 9: Zicht op de talud (1) met oude barak (2) om de hoogte weer te geven.

Referentieprofiel 1 (fig. 11) kan niet als een standaardprofiel omschreven worden. Hoogstwaarschijnlijk is dit aangetast door afgraven van de helling om de atletiekpiste (fig. 10 (1)) aan te leggen waarvan in de bouwvoor nog resten bewaard zijn. Net zoals er nog drainagebuizen uit kunststof werden aangesneden (fig. 10 (2)).

Fig. 10: Zijkant van referentieprofiel 1 met pistelaag (1) en drainagebuis uit kunststof (2).

De humeuze A horizont kan bezwaarlijk een bouwvoor genoemd worden want ze is vooral opgebouwd uit enkele recente lagen waaronder de sintelpiste en opgesmeten (ca. 20 cm) humeuze grond. Gemakshalve wordt de term bouwvoor toch behouden.

Op referentieprofiel 1 (fig. 11) is deze ca. 30 cm dik. Daaronder bevindt zich meteen de C horizont met gley- en ook cryoturbatiesporen (2). Hun zichtbaarheid wordt vooral bepaald door de gleysporen die grillige vormen aannemen. Het mooiste voorbeeld is het cryoturbatiespoor dat zich boven (2) bevindt en de vorm van een vlam heeft.

Fig. 11: Referentieprofiel 1.

Het tweede referentieprofiel (fig. 12) situeert zich ongeveer 20 m ten noorden van de Langkeukelbeek (fig. 7: referentieprofiel 2), tegenover referentieprofiel 1.

In profiel is er een bouwvoor van ongeveer 52 cm dikte. Op basis van de structuur en de kleur valt deze in twee lagen uiteen. Een bovenste (33 cm dikte) (1a) die vooral kruimelig is en waarin delen van de sintelpiste zijn opgenomen. Een onderste (19 cm dikte) (2a), meer massief deel, waarin brokken van de onderliggende horizont voorkomen. De scherpe ondergrens heeft te maken met ploegen of afschrapen van de bodem, nodig voor het aanleggen van de piste.

Waarschijnlijk is dit alles het gevolg van nivelleringswerken die nodig waren om de delen van de piste op gelijke hoogte te brengen.

De horizontenopeenvolging is veel complexer. Een bruine zandlemige laag (2a en 2b) wordt gescheiden door een kleiige bruine laag (3). Beide bevatten ze keien van ca. 1 tot 4 cm dikte in verschillende vormen. De oriëntatie van sommige keien, namelijk loodrecht op het aardoppervlak,

doet denken aan invloeden van vorstwerking (fig. 13). Ook de onregelmatige, golvende grenzen van de lagen zijn hiervoor een argument. Onderaan (4) bevindt zich een gereduceerde horizont met dezelfde textuur als de bovenliggende.

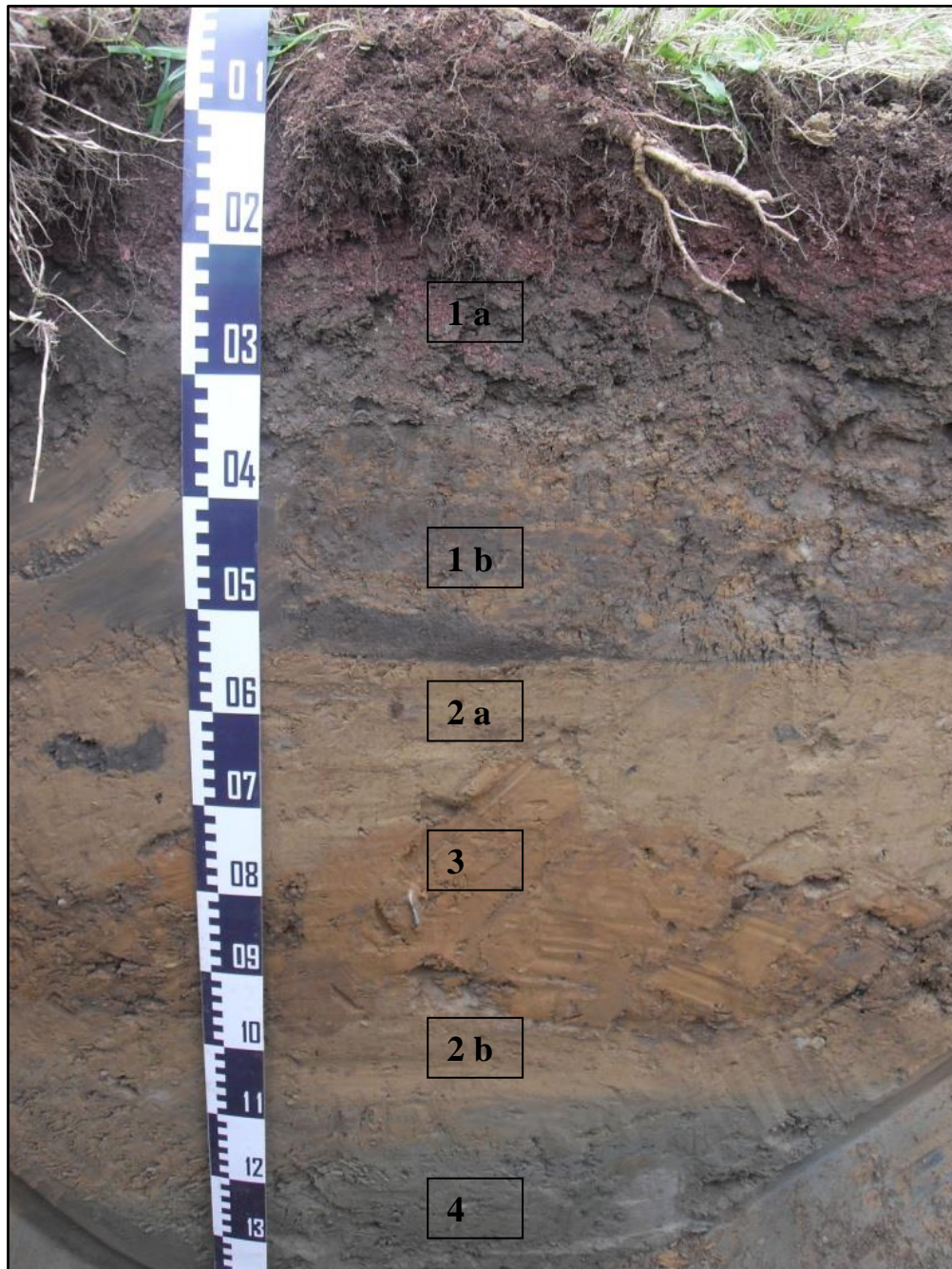

Fig. 12: Referentieprofiel 2.

De kleiige band is volledig aanwezig in het profiel (fig. 14 (1)). Het blijft de vraag of het hier gaat om een kleilaag ontstaan in situ (Bt horizont), m.a.w. een pedogenetisch verschijnsel of een afzetting geassocieerd met de Langkeukelbeek.

Fig. 13: Verticaal georiënteerde vlakke kei van ongeveer 4 cm in de kleiige laag/horizont.

Fig. 14: De drie dimensies van referentieprofiel 2 met duidelijke bruine kleilaag (1).

Hoofdstuk 3 Besluit

Conform art. 4 § 2 van het *Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium* van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003) en 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Voorafgaand aan het opgelegde proefsleuvenonderzoek werden twee proefputten gegraven.

Op basis van deze proefputten kon besloten worden dat de grenzen van de bodemeenheden sterk bepaald werden door de morfologie van het landschap. In dit geval wordt de bodemgrens tussen twee bodemeenheden bepaald door de aanwezigheid van een antropogene talud. De verschillen in dikte van de bouwvoor hebben hier een reden, namelijk de nivellering van het terrein om een atletiekpiste op aan te leggen.

De invloed op het archeologisch potentieel door deze menselijke ingrepen is niet te onderschatten. Door het afgraven van de noordkant van het terrein is een groot deel van de bodem verdwenen. De zuidkant van het terrein is dan weer aangetast door de diepe verstoring naar aanleiding van de aanleg van de piste.

In minder mate spreken ook de bodemkundige gegevens tegen het archeologisch potentieel. De ligging vlakbij de beek maakt dat de bodem vrij nat (drainageklasse d) is en mogelijk onderhevig was aan de waterstand van de beek (mogelijk alluvium). Door het ontbreken van een natuurlijke helling kon de aanwezigheid van colluvium niet worden vastgesteld.

Verder onderzoek in de vorm van proefsleuven lijkt dan ook niet aangewezen. Het officieel vrijgeven van het terrein gebeurt door ZOLAD+.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, en 07.06.2006)

- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 23 juni 2006

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bijlagen

Bijlage 1 Profielbeschrijvingen

1. Profiel 1

Plaats : Lanaken, Stationsstraat.

Coördinaten : 50°53'7.98"N; 5°38'6.34"O

Datum : woensdag 06/10/2011

Landgebruik : gras, sportveld.

Weersomstandigheden : overwegend droog, af en toe licht regen.

Bodemeenheid : Ldp ; matig gleyige gronden op zandleem zonder profielontwikkeling.

Profielbeschrijving

1. Ap : 0 – 30 cm : bouwvoor; zandleem ; donker grijsachtig bruin (10YR 4/2) ; zwak uitgesproken, fijn tot middelmatig kruimelig ; intense beworteling ; onregelmatige ondergrens.
2. Clg : 30 - 60 cm : zandleem ; bruin (10 YR 4/3) ; zwak platig ; strek bruine roestverschijnselen (7,5 YR 5/8).
3. Cllg : 60 - 110 cm : lemig zand ; licht groenachtig grijs (gley 1: 7/1) .

Foto

2. Profiel 2

Plaats : Lanaken, Stationsstraat.

Coördinaten : 50°53'6.16"N ; 5°38'7.35"O.

Datum : woensdag 06/10/2011

Landgebruik : gras, sportveld.

Weersomstandigheden : overwegend droog, af en toe licht regen.

Bodemeenheid : Ldp ; matig gleyige gronden op zandleem zonder profielontwikkeling.

Profielbeschrijving

1. Ap : 0 – 52 cm : bouwvoor ; sterk verstoord en opgebouwd uit twee delen Ap' en Ap".
Ap' : 0 – 33 cm : zandleem ; donker grijsachtig bruin (10YR 4/2) ; kruimelig tot zwak platig ; intense beworteling.
Ap" : 33 – 52 cm : zandleem ; gedifferentieerde kleuren door bewerking ; brokken uit onderliggende horizont.
2. AB : 52 – 60/70 cm : zandleem ; geelachtig bruin (10 YR 5/6) ; zwak blokkig to kruimelig ; scherpe, golvende overgang ; verspreide keien (1 tot 4 cm) .
3. Bt : 60/70 – 80 cm : klei ; sterk bruin (7,5 5/8) ; massief ; scherpe rechte overgang ; verspreide keien (1 tot 4 cm)
4. BC : 80 – 103 cm : zandleem ; geelachtig bruin (10 YR 5/6) ; zwak blokkig to kruimelig ; scherpe, golvende overgang ; verspreide keien (1 tot 4 cm) .
5. C : 103 – 140 cm : zandleem ; grijsachtig olijf (10 Y 5/2) ; zwak blokkig to kruimelig ; verspreide keien (1 tot 4 cm)

Foto

